

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΛΑΜΠΡΙΝΟΥ / ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΑΛΑΜΠΑΝΙΔΗΣ

Μια μέρα μετά τον πρώτο γύρο των προεδρικών εκλογών, ο Νικολά Σαρκοζί είναι ένας απερχόμενος πρόεδρος που τερματίζει δεύτερος (με 27,1%) και ο Φρανσουά Ολάντ πετυχαίνει το δεύτερο μεγαλύτερο για σοσιαλιστή υποψήφιο εκλογικό σκορ στον πρώτο γύρο (28,6%, όταν ο Μιτεράν έπαιρνε 25,9% το 1981). Στα αριστερά τού Ολάντ βρίσκεται το εξαιρετικά δυναμικό Μέτωπο της Αριστεράς υπό τον Ζαν-Λυκ Μελανσόν (που, επιβεβαιώνοντας τον κανόνα ότι οι κομμουνιστές κάνουν καλύτερες συγκεντρώσεις απ' ό,τι εκλογικά αποτελέσματα, κατέκτησε ωστόσο ένα σημαντικό 11,1%), αλλά και στα δεξιά του Σαρκοζί η Μαρίν Λεπέν, με το ποσοστό-ρεκόρ για το ακροδεξιό κόμμα του Εθνικού Μετώπου 17,9%· η «κεντρώα» έκπληξη των προηγούμενων εκλογών, ο Φρανσουά Μπαϊρού, έμεινε στο 9,1%.

Μια νέα πληθυντική Αριστερά

Η Γαλλία μοιάζει να ψήφισε ανάμεσα στο κόκκινο και στο μαύρο. Το κόκκινο είναι το χρώμα που μοιράζονται οι Σοσιαλιστές και το Μέτωπο της Αριστεράς· τα καλά αποτελέσματα για την αναδυόμενη νέα εκδοχή της «πληθυντικής» Αριστεράς επιτρέπουν να τοποθετηθεί στους νικητές της αναμέτρησης. Έχει ιδιαίτερη σημασία ο τρόπος με τον οποίο οι δύο σχηματισμοί επέλεξαν να σταθούν απέναντι σε δύο αλληλοδιαπλεκόμενα ερωτήματα και να τα αναγάγουν σε κεντρικά σημεία της προεκλογικής τους πορείας.

Το πρώτο αφορά τη θέση της Γαλλίας ως κεντρικού πυλώνα στη διαχείριση της ευρωπαϊκής κρίσης. Η «χαμένη τιμή» της άλλοτε κραταιάς Ρεπουμπλικ και ο περιορισμός της σε δεύτερο ρόλο, ως επακόλουθο και της γερμανικής στρατηγικής, αποτέλεσε σημαντικό στοιχείο, που συνέβαλε εμφανώς στην ήττα του τέως προέδρου. Ο ρόλος της χώρας σε ευρωπαϊκό επίπεδο και η δυνάμει λειτουργία της ως αντίπαλου πόλου σε μια «αγοραία» λογική αναδείχθηκε σε μείζονα άξονα για τους δύο υποψηφίους. Ταυτόχρονα, όμως, οι

εκλογές διεξήχθησαν υπό την απειλή της οικονομικής κρίσης, επόμενο θύμα της οποίας ενδέχεται να είναι η ίδια η Γαλλία. Πέρα από την ευρωπαϊκή διάσταση, επομένως, η υφέρπουσα εθνική κρίση αποτέλεσε σημαντικό πεδίο συζήτησης. Ωστόσο, σε αντίθεση με τα κόμματα της Δεξιάς, οι δύο υποψήφιοι δεν κατέφυγαν σε μια ρητορική απεύθυνση στο θυμικό των ψηφοφόρων για θέματα εργασίας, ασφάλειας και μετανάστευσης, προνομιακά πεδία της Λεπέν, ούτε πλειοδότησαν στο κλίμα πανικού για τα οικονομικά ζητήματα («Χωρίς εμένα, θα γίνετε Ελλάδα», απειλούσε ο Σαρκοζί).

Σε ένα περιβάλλον γενικευμένης κρίσης πολιτικής εμπιστοσύνης, οι Γάλλοι φαίνεται να εμπιστεύονται θεσμούς που ανάγονται στο δημόσιο αγαθό, όπως το σύστημα υγείας (80%), τις μεγάλες δημόσιες επιχειρήσεις (44%), αλλά και την ΕΕ (39%) – και εν πάση περιπτώσει περισσότερο από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις (35%), τις τράπεζες (25%), αλλά και τα συνδικάτα, τα ΜΜΕ και τα κόμματα (αντίστοιχα 35%, 23% και 13%).¹ Στην ίδια χώρα, μεγάλη και εξόχως αντιφατική, το 63% του πληθυσμού εμφανίζεται να συμφωνεί με την άποψη ότι οι έννοιες Αριστερά και Δεξιά είναι ξεπερασμένες, την ίδια στιγμή που το 60% θεωρεί ότι υπάρχουν υπερβολικά πολλοί μετανάστες κι από την άλλη το 73% είναι υπέρ μιας ριζικής αποκατάστασης της φορολογικής και αναδιανεμητικής δικαιοσύνης (από 56% το 2009)· η συντριπτική πλειονότητα θεωρεί ότι το καπιταλιστικό σύστημα πρέπει να μεταρρυθμιστεί σε βάθος ή σημαντικά (49% και 44%), ενώ μειώνονται όσοι πιστεύουν στο άνοιγμα της Γαλλίας στον κόσμο (24% από 33% το 2009) και αυξάνονται όσοι πιστεύουν ότι η χώρα πρέπει να προστατευτεί περισσότερο από τη διεθνοποίηση (44% από 30% το 2009).

Σε αυτό το σύνθετο έδαφος όπου διαμορφώνονται αιτήματα δικαιοσύνης και ασφάλειας, κατ' ιδίαν ευημερίας και συλλογικού καλού, προστασίας και μεταρρύθμισης, εκτυλίχθηκε η ιδεολογική και προγραμματική στρατηγική της Αριστεράς. Ίσως η σημαντικότερη διαφοροποίηση εντοπίζεται στο ύφος. Ο Ολάντ, με μια υπερβολικά μετριοπαθή εκστρα-

τεία, μπορεί να μην γεννά συναίσθημα ή ενθουσιασμό, να είναι «απελπιστικά ορθολογιστής»,² αλλά μην έχοντας προκαλέσει ψευδαισθήσεις εξ αρχής διατρέχει λιγότερο τον κίνδυνο της μετέπειτα «απομάγευσης» – ιστορικό τραύμα της γαλλικής Αριστεράς από την εποχή Μιτεράν. Μοιάζει να είχε κατά νου το προς αποφυγή παράδειγμα του Γ. Παπανδρέου, αλλά και μια προσπάθεια να ανακτήσει τον καθοριστικό «κεντρώο» χώρο που η Σεγκολέν Ρουαγιάλ είχε χάσει το 2007 από το τότε «φαινόμενο» Μπαϊρού.³ Στην άλλη όχθη, ο εξ αριστερών ανταγωνιστής Μελανσόν, φλογερός ρήτορας, καλλιεργημένος, με αίσθηση της ιστορικότητας, ενίοτε στα όρια της δημαγωγίας, ξανάδωσε στη Γαλλία ένα από τα δημοφιλή της πολιτικά αρχέτυπα: τον μεγάλο θυμωμένο εθνικό ποιητή.⁴ Κατάφερε να επανοικειοποιηθεί έναν γαλλικό επαναστατικό εθνικισμό ή ρεπουμπλικανισμό, με αναφορές στον Ροβεσπιέρο (χωρίς την Τρομοκρατία), στο Λαϊκό Μέτωπο, στο 1968.⁵

Δύο διαφορετικά, αρχετυπικά υποδείγματα πολιτικής τακτικής, ορθολογισμός και πάθος, πραγματισμός και λύτρωση, αποδείχθηκαν εξίσου επιτυχημένα στους στόχους που το καθένα έθεσε. Ο Ολάντ κατάφερε να συσπειρώσει τον σοσιαλιστικό χώρο και ένα διευρυμένο ακροατήριο, και μάλλον να κερδίσει την προεδρία χωρίς υποσχέσεις που δεν μπορεί να τηρήσει. Ο Μελανσόν ένωσε τον πέραν του Σοσιαλιστικού Κόμματος χώρο, δικαιώνοντας το στρατηγικό άνοιγμα του πάλαι ποτέ ευρωκομμουνιστικού και πανίσχυρου ΚΚ, το οποίο απέκτησε ξανά πολιτική ορατότητα, εξαφανίζοντας ουσιαστικά τον χώρο του σεχταριστικού αριστερισμού (το ΝΡΑ του Ολιβιέ Μπεζανσενό μάλιστα διασπάστηκε, ενώ ένα μέρος του προσχώρησε στον συνασπισμό Μελανσόν) και συμπίεζοντας τους Πράσινους –επιβεβαιώνοντας την εκτίμηση του Μαρκ Λαζάρ ότι παρότι το ΚΚΓ έχει πεθάνει, υπάρχει πάντα ζωντανή μια κομμουνιστική κουλτούρα, διάχυτη σε πολλούς αριστερούς ψηφοφόρους, από την άκρα Αριστερά μέχρι το Σοσιαλιστικό Κόμμα.

Οι δύο πυλώνες της Αριστεράς λειτούργησαν σε μια διαλεκτική συγκλίσεων

Η Κατερίνα Λαμπρινού και ο Γιάννης Μπαλαμπανίδης είναι πολιτικοί επιστήμονες.

και αποκλίσεων, αποδεικνύοντας ότι τα κόμματα, ιδίως τα όμορα, δεν είναι αυθύπαρκτα αλλά σε διαρκείς και δυναμικές σχέσεις μεταξύ τους. Χαρακτηριστική ήταν η σύγκλιση σε μια κομβική θεματική: την ανάγκη δικαιότερης αναδιανομής του πλούτου (αν και χωρίς σαφή απάντηση στο «απωθημένο» ζήτημα της παραγωγής του), ιδίως σε μια συγκυρία κρίσης και μετά τη θητεία Σαρκοζί, οπότε μειώθηκε δραστικά η φορολόγηση των επιχειρήσεων και των μεγάλων περιουσιών ενώ αυξήθηκαν οι έμμεσοι φόροι. Ο Μελανσόν ανέπτυξε προτάσεις με έντονη απήχηση, όπως η επιβολή φόρου 100% στα εισοδήματα που υπερβαίνουν τα 360.000 ευρώ το χρόνο (εν ολίγοις, δήμευση), περισσότερα φορολογικά κλιμάκια και αύξηση των φόρων επί της περιουσίας, με το ηθικο-πολιτικό και εμφανώς κεύνσιανό επιχείρημα ότι «όπως δεν επιτρέπουμε τη φτώχεια, έτσι δεν επιτρέπουμε και την υπερσυσσώρευση του πλούτου. Το χρήμα πρέπει να κυκλοφορεί, να επενδύεται, να ξοδεύεται για το κοινό καλό».⁶ Ο Ολάντ ξεκίνησε πολύ πιο μετριοπαθώς, αδικώντας ένα συνεκτικό πρόγραμμα με κεντρικό άξονα τη φορολογική δικαιοσύνη που διαθέτει από το 2010 το Σοσιαλιστικό Κόμμα (την πλατφόρμα *Egalité réelle*,⁷ με άρωμα αριστερής σοσιαλδημοκρατίας αλλά και τη σφραγίδα της Μαρτίν Ομπρί, αντιπάλου του Ολάντ για το χρίσμα των Σοσιαλιστών). Ωστόσο, η πίεση της δυναμικής του Μελανσόν στα αριστερά σύντομα ανάγκασε τον Ολάντ να προτάξει θέσεις, όπως η αύξηση των φορολογικών εσόδων από την καταπολέμηση της φοροαποφυγής, ο φόρος 75% σε εισοδήματα άνω του 1 εκατ. ευρώ, η εισαγωγή κλιμακίου 45% για εισοδήματα άνω των 150.000, η επαναφορά των φόρων περιουσίας και μια φορολογία 35% για τις μεγάλες επιχειρήσεις.

Ο «εξευρωπαϊσμός» μιας εθνικής εκλογικής μάχης

Η εξέλιξη των συσχετισμών μέσα στην Αριστερά ανέδειξε και ένα καθοριστικό στοιχείο αυτών των εκλογών: την από πολλές απόψεις πρωτόγνωρη ευρωπαϊκή τους διάσταση. Όλη η Ευρώπη άλλωστε, λίγο πολύ, είχε στραμμένο το βλέμμα στη Γαλλία. Το δίπολο «οικονομική κρίση και Ευρώπη», η σχέση εθνικής και διεθνικής πολιτικής, ήταν κυρίαρχο. Η Αριστερά επιχείρησε να απαντήσει στα αιτήματα που ήδη επισημάναμε υπέρ του δημόσιου αγαθού και ενός ορισμένου προστατευτισμού, και ταυτόχρονα στο δύσκολο ερώτημα της αντιμετώπισης της ευρωπαϊκής

κρίσης, με διαφορετικές μεθοδολογίες. Καταρχάς, με προσανατολισμό των δημοσίων δαπανών προς επιχειρήσεις που επενδύουν στη Γαλλία (Ολάντ) ή με επαναφορά της παραγωγής στη χώρα αλλά και με δημόσιο τραπεζικό πόλο (Μελανσόν). Οι προτάσεις Μελανσόν κινήθηκαν εγγύτερα σε έναν «παραδοσιακό» κρατισμό, συχνά εκσυγχρονισμένο, όπως η πρόταση ενός αναπτυξιακού μοντέλου βασισμένου στον «οικολογικό [κεντρικό] σχεδιασμό», και με μια εσάνς ρεπουμπλικανικού εθνικεντρισμού (ας μην ξεχνάμε άλλωστε ότι ο Μελανσόν το 2005 ήταν πρωτεργάτης του «όχι» στο Ευρωσύνταγμα εντός του Σοσιαλιστικού Κόμματος).

Το πιο ενδιαφέρον είναι ότι η προσέγγιση του Μελανσόν προκάλεσε την παρέμβαση του Ντανιέλ Κον-Μπεντίτ, ο οποίος τον εγκάλεσε ως κρατιστή (καθώς προτείνει την πλήρη επανεθνικοποίηση του ενεργειακού τομέα κλπ.) και περίπου αντι-δυτικό (καταγγέλλει το ΝΑΤΟ και επιθυμεί προνομιακές σχέσεις με την Κίνα ή τη Λατινική Αμερική). Η παρέμβαση που έκανε ο «κόκκινος Ντάνου»⁸ – κατεξοχήν πολιτικός ευρωπαϊκής εμβέλειας, με διπλή γαλλική και γερμανική υπηκοότητα, ως πρόεδρος των Ευρωπαίων Πρασίνων αλλά υπέρ του Ολάντ και κατά του Μελανσόν– όχι μόνο δεν θεωρήθηκε «απαράδεκτη παρέμβαση στα εσωτερικά της χώρας», αλλά μάλλον στάθηκε δείκτης μιας συζήτησης στο επίπεδο της ευρωπαϊκής πλέον Αριστεράς, που μας καλεί να σκεφτούμε μήπως διαμορφώνεται, στην πράξη και μέσα στην ευρωπαϊκή κρίση, ένας ευρωπαϊκός χώρος επικοινωνίας, σύγκρουσης και σύνθεσης, δηλαδή εν τέλει πολιτικής.

Στην κριτική του Κον-Μπεντίτ ότι η πρωτοβουλία πρέπει να δοθεί σήμερα στην Ευρώπη και όχι στα κράτη που τη συναποτελούν, ο Μελανσόν δεν δυσκολεύθηκε να απαντήσει ότι είναι υπέρ της Ευρώπης και του ευρώ, καθώς «χωρίς αυτά δεν μπορούμε να έχουμε λ.χ. ευρωπαϊκό ελάχιστο μισθό», αλλά ταυτόχρονα ενάντια στην κυριαρχία της αγοράς και στη λιτότητα που φέρνει ύφεση. Συνολικά, ο Μελανσόν τοποθετήθηκε υπέρ του εκδημοκρατισμού των ευρωπαϊκών θεσμών, της μείωσης εξουσιών της Κομισιόν και της ενίσχυσης του Ευρωκοινοβουλίου, αλλά και υπέρ της χρηματοδότησης από την ΕΚΤ ενός Ευρωπαϊκού Ταμείου κοινωνικής ανάπτυξης που θα αντικαταστήσει τον EFSF. Ο Ολάντ, πιο πραγματιστικά αλλά με όχι λιγότερη απήχηση εντός και εκτός Γαλλίας, τάχθηκε υπέρ μιας αναδιαπραγμάτευσης

του Δημοσιονομικού Συμφώνου (εύλογα, καθώς αυτός είναι που θα πρέπει να το διαπραγματευθεί με τη Γερμανία), ώστε να δοθεί έμφαση στην ανάπτυξη, με ανάλογο ρόλο της ΕΚΤ, τοποθετήθηκε υπέρ της έκδοσης ευρωομολόγου, αλλά και υπέρ του «δημοσιονομικού φεντεραλισμού» ως προϋπόθεσης της οικονομικής και πολιτικής ολοκλήρωσης. Μένει να φανεί εάν σε αυτές τις υποθήκες ευρωπαϊκού μεταρρυθμισμού θα βρει μια νέα ηγεσία και στρατηγική η «λέσχη των ελλειμματικών» χωρών, ο (με την ευρύτερη έννοια) ευρωπαϊκός Νότος· αν και πώς μια αριστερόστροφη Γαλλία θα μπορέσει να επαναδιαπραγματευθεί τον γαλλο-γερμανικό, δηλαδή ευρωπαϊκό, συσχετισμό.

Το μαύρο στον χάρτη

Πέρα από τις συγκλίσεις και αποκλίσεις της, η Αριστερά προς τιμήν της αρνήθηκε να ποντάρει δημαγωγικά στο ζήτημα της ασφάλειας και της μετανάστευσης, όπως έκανε ο Σαρκοζί παρασυρόμενος από τη δυναμική της ακροδεξιάς. Αυτό δεν σημαίνει όμως ότι θέματα σαν αυτά του έθνους, των συνόρων, του ρεπουμπλικανικού «λαού», τελικά, δεν αποτελούν ερωτήματα και δη κεντρικά και ανεπίλυτα. Αυτό, άλλωστε, μαρτυρά μεγαλοπρεπώς η παρουσία του μαύρου στον εκλογικό χάρτη της Γαλλίας και ορισμένες διαιρετικές τομές με ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Ένα πρώτο σχετικό στοιχείο είναι η έντονη «κινητικότητα» της ψήφου που εμφανίζεται στις μικρότερες ηλικίες (οι νέοι κάτω των 35 ετών, και ιδίως οι 18-24, άλλαξαν γνώμη στη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου κατά 56%, ενώ οι άνω των 60 ετών κατά 61% παρέμειναν σταθεροί), όπως και στα σχετικά χαμηλά εισοδηματικά στρώματα. Διακρίνεται έτσι μια διαγενεακή, και εν μέρει ταξική, ρήξη στο μοντέλο πολιτικοποίησης.⁹

Σε ό,τι αφορά την εκλογική γεωγραφία, η ευρύτερη Αριστερά φαίνεται να επικρατεί στα μεγάλα αστικά κέντρα (Παρίσι, Μπορντώ, Τουλούζη, Λιλ, Γκρενόμπλ, Ναντ, Στρασβούργο, Μονπελιέ, Ρεν, Χάβρη, Καέν, Νανσύ, Βρέστη, Σεντ Ετιέν – στη Λυόν οι δύο υποψήφιοι έχουν σχεδόν ταυτόσημα ποσοστά αλλά στο όμορο Βιλερμπάν ο Ολάντ έχει σαφές προβάδισμα). Είναι ενδεικτικό, μάλιστα, ότι στην πλειονότητα των περιπτώσεων ο Μελανσόν προηγείται της Λεπέν. Εξαιρέσεις εντοπίζονται κυρίως στις νοτιο-ανατολικές επαρχίες, όπου το Εθνικό Μέτωπο παίρνει μεγάλα ποσοστά· η Μασσαλία είναι αντιπροσωπευτική του εθνικού μέσου όρου, ενώ στη Νίκαια και την Τουλόν η

Λεπέν υπερβαίνει το ποσοστό του Ολάντ. Η Δεξιά και η ακροδεξιά φαίνεται να εμφανίζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά τους κυρίως στις επαρχίες της ανατολικής Γαλλίας (Προβάνς, Άλπεις, Κυανή Ακτή, Σαμπάν-Αρντέν, Αλσατία και σε κάποιες περιοχές του Ρήνου-Άλπεων), σε αντίθεση με την Αριστερά που κερδίζει στις δυτικές περιοχές του χάρτη. Η «ειδική» περίπτωση της (αποσχιστικών τάσεων) Κορσικής κλίνει σαφώς υπέρ του Σαρκοζί, με τα εκλογικά ποσοστά της Λεπέν να βρίσκονται ψηλότερα από τον εθνικό της μέσο όρο, ενώ του Μελανσόν χαμηλότερα.

Το Παρίσι παρουσιάζει ειδικό ενδιαφέρον, κυρίως ως προς το Εθνικό Μέτωπο, το οποίο εμφανίζει εξαιρετικά χαμηλά ποσοστά σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο (από 4,20 έως 7,43%). Είναι ενδεικτικό ότι στα τέσσερα από τα είκοσι διαμερίσματα της πόλης, η Έβα Ζολί σημειώνει μεγαλύτερο ποσοστό από την Μαρίν Λεπέν. Και εδώ εντοπίζεται μια τομή μεταξύ ανατολικών και δυτικών περιοχών, αντίστροφη ωστόσο από την εθνική: ο Σαρκοζί κερδίζει τα επτά, μάλλον πιο εύπορα, δυτικά διαμερίσματα (π.χ. 1ο, 6ο, 7ο, 16ο), ενώ ο Ολάντ επικρατεί στα υπόλοιπα δεκατρία, χωρίς να παραβλέπουμε ότι την τρίτη θέση μοιράζονται στα μισά διαμερίσματα ο Μπαϊρού και στα άλλα μισά ο Μελανσόν.

Ακόμη πιο εντυπωσιακά είναι μερικά στοιχεία κοινωνιολογίας της ψήφου.¹⁰ Το διαταξικό ακροατήριο που είχε κατακτήσει ο απερχόμενος Σαρκοζί το 2007 συρρικνώνεται και ομοιογενοποιείται με επίκεντρο την παραδοσιακή Δεξιά: έρχεται πρώτος στους εμπόρους-τεχνίτες (40%), στους συνταξιούχους (32%) και τους θρησκευόμενους καθολικούς (53%), ενώ έχει μόλις 18% στους εργάτες (από 26% το 2007) και 21% (από 31%) στους μισθωτούς υπαλλήλους. Η ψήφος Σαρκοζί είναι μια «γερασμένη» ψήφος, με το καλύτερο σκορ στις ηλικίες 60+ (ένα εντυπωσιακό 36%). Ο Ολάντ, αντίθετα, κατάφερε να συσπειρώσει την ψήφο των σοσιαλιστών ψηφοφόρων στο 85% έναντι 72% που είχε πετύχει η Σεγκολέν Ρουαγιάλ το 2007. Μάλιστα βελτίωσε τη διείσδυση του Σοσιαλιστικού Κόμματος στους νέους 18-24 ετών και στους ανέργους, ισοφάρισε τον Σαρκοζί στους ελεύθερους επαγγελματίες και τον πλησίασε στους συνταξιούχους. Ηλικιακά, οι καλύτερες επιδόσεις του είναι στις ηλικίες 25-34 (32%) και 45-59 (30%), ενώ έχει ποσοστά υψηλότερα του εθνικού μέσου όρου στα λεγόμενα «ενδιάμεσα επαγγέλματα», δηλαδή σε μεσαία στελέχη επι-

χειρήσεων και σε μισθωτούς στην εκπαίδευση, την υγεία και την κοινωνική πρόνοια (35%), καθώς και στους ελεύθερους επαγγελματίες (31%). Ο Μελανσόν πήγε επίσης καλά στα «ενδιάμεσα επαγγέλματα» (15%) αλλά χαμηλά στους ελεύθερους επαγγελματίες (9%) ή τους εμπόρους (4%), καθώς και στις ίδιες ηλικίες με τον Ολάντ, δηλαδή 25-34 ετών (14%) και 45-59 (13%) αλλά με το πιο χαμηλό ποσοστό στους νέους 18-24 (9%). Στη μεριά του μαύρου, διαπιστώνουμε ότι η Λεπέν κυριαρχεί στην εργατική τάξη με 29% (έναντι 28% του Ολάντ), με υψηλά ποσοστά στους εμπόρους (26%) και τους υπαλλήλους (22%), ενώ πιάνει 19% στους νέους 18-24 ετών, πάνω από το εθνικό της ποσοστό. Το κυριότερο είναι ότι ελάχιστες πλέον κοινωνικο-επαγγελματικές κατηγορίες γυρίζουν την πλάτη στο Εθνικό Μέτωπο, σαφής ένδειξη ότι το κόμμα της κόρης τείνει να γίνει «κανονικό» και να αποβάλει το στίγμα της «δαιμονοποίησης» του πατρός.

Το βράδυ της 22ης Απριλίου, οι υποστηρικτές του Μετώπου της Αριστεράς πανηγύριζαν στην πλατεία Στάλινγκραντ και κάποιοι, κυρίως νεολαίοι, έπαιρναν το μετρό και τις σημαίες τους για να γιορτάσουν μαζί με τους Σοσιαλιστές της οδού Σολφερίνο τη διαφαινόμενη νίκη της «πληθυντικής Αριστεράς» και του μετώπου ενάντια στον σαρκοζισμό. Την ίδια ώρα, η πιο «ταπεινή» Γαλλία της επαρχίας, των εργατών, των λιγότερο μορφωμένων, αυτών που βρίσκονται πιο μακριά από το κράτος, των outsiders, των νεότερων και των ανέργων με την υψηλή «κινητικότητα» στις πολιτικές επιλογές, γέμιζε με μαύρες κηλίδες μια απειλητικά μεγάλη επιφάνεια του χάρτη. Η κρίση της οικονομίας και της Ευρώπης, η αποπτώχευση της ζωής και ο αποκλεισμός, η ανασφάλεια και ο φόβος δεν παράγουν χειραφέτηση. Το ερώτημα του μαύρου είναι εδώ, σκοτεινό και απειλητικό, όχι μόνο για τη συρρικνωμένη «παραδοσιακή» και θρησκόληπτη Δεξιά του Σαρκοζί, αλλά και για την κόκκινη πληθυντική Αριστερά. Πολύ σύντομα, καλούμαστε να απαντήσουμε σε ερωτήματα παρόμοια με αυτά που τίθενται στη Γαλλία, εμείς και όλη η Ευρώπη.

Υστερόγραφο

Τα παραπάνω γράφτηκαν λίγο μετά τον πρώτο γύρο των γαλλικών προεδρικών εκλογών. Σήμερα, λίγες μέρες μετά τον δεύτερο γύρο, το τελικό αποτέλεσμα επιβεβαιώνει τη δυναμική του Ολάντ, ο οποίος αναδεικνύεται νικητής, με ένα πο-

σοστό παραπλήσιο με εκείνο του Μιτεράν το 1981 (επιβεβαιώνοντας ότι για να γίνει πρόεδρος ένας σοσιαλιστής πρέπει να λέγεται Φρανσουά!) και με την καθαρή στήριξη ολόκληρης της Αριστεράς (του Μελανσόν, των Πρασίνων, ακόμη και του αριστεριστή Φιλίπ Πουτού, προκειμένου «να ξεφορτωθούμε τον Σαρκοζί») αλλά και του κεντρώου Μπαϊρού.

Οι προσδοκίες είναι ήδη αυξημένες, όχι μόνο εντός Γαλλίας. Η πολιτική μετατόπιση του ενός από τους δύο εταίρους του καθοριστικού ευρωπαϊκού άξονα είναι βέβαιο ότι θα προκαλέσει μετατοπίσεις στην ευρωπαϊκή πολιτική συνολικά. Οι αλλαγές δεν θα είναι θεαματικές, αλλά θα υπάρξουν. Άλλωστε, η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι δομημένη ως το πεδίο μιας διαρκούς (ανα)διαπραγμάτευσης, και η γερμανική θέση δεν αποκλείεται να αποδειχθεί πολύ πιο ευέλικτη απ' ότι μοιάζει προσώρας.

Και κάτι ακόμη. Είναι σαφές ότι το αποτέλεσμα του πρώτου γύρου των γαλλικών εκλογών συνέβαλε στο να απελευθερωθούν δυναμικές, οι οποίες διαμόρφωσαν το αποτέλεσμα και των ελληνικών εκλογών, δυο βδομάδες αργότερα: η πλειονότητα των αναποφάσιστων κινήθηκε τελικά όχι προς τα δύο πρώην μεγάλα κόμματα, αλλά προς τον ΣΥΡΙΖΑ και τη Δημοκρατική Αριστερά και, στα δεξιά προς τους Ανεξάρτητους Έλληνες. Στην ελληνική περίπτωση, μάλιστα, συνέβη μια εντυπωσιακή αλλαγή των συσχετισμών στον χώρο της ευρύτερης κεντροαριστεράς, που ίσως οδηγήσουν για πρώτη φορά σε μια ελληνική εκδοχή «πληθυντικής Αριστεράς». Αν σκεφτούμε ότι ανάλογες εξελίξεις αναπτύσσονται σε άλλες χώρες (όπως στη Γερμανία, μεταξύ Σοσιαλδημοκρατών, Πρασίνων και Αριστεράς), θα μπορούσαμε να διατυπώσουμε την τολμηρή υπόθεση ότι ο μετασχηματισμός της Ευρώπης μέσα από την κρίση της ενδέχεται να εξελιχθεί παράλληλα με την ανάδυση ενός νέου πολιτικού υποκειμένου, μιας ευρωπαϊκής πληθυντικής Αριστεράς. Είναι μια ριψοκίνδυνη πρόβλεψη, στην οποία ίσως θα άξιζε να στοιχηματίσουμε.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Σύμφωνα με μια έρευνα γνώμης που διενήργησε το ερευνητικό κέντρο CEVIPOF του Institut d'Études Politiques του Παρισιού, βλ. *Le Barometre de la confiance politique*, κύμα 3, τέλη 2011, <http://www.cevipof.com/rtefiles/File/ba->

- rometre%20confiance/CEVIPOFpartiel.pdf.
- 2 Η πετυχημένη περιγραφή είναι του Serge Raffy, «Hollande, roi de l'after», *Nouvel Observateur*, 5.4.2012.
 - 3 Το 2007, το 15% των ψηφοφόρων του Μπαϊρού δήλωναν σοσιαλιστές, ενώ τώρα μόλις 2%.
 - 4 Alain Duhamel, «Notre grand poète national», *Libération*, 29.3.2012.
 - 5 Όπως σημειώνει, μάλλον κριτικά, ο Ζαν Ντανιέλ· βλ. «Mélenchon, le panache d'une illusion», *Nouvel Observateur*, 4.4.2012.
 - 6 Βλ. το κατατοπιστικό και υμνητικό άρθρο της Angelique Chrisafis, «The Poetry-loving Pit-bull Galvanizing the French Elections», *Guardian*, 6.4.2012.
 - 7 Βλ. <http://www.parti-socialiste.fr/static/9243/convention-nationale-egalite-reelle-le-texte-en-debat.pdf>.
 - 8 «La vie, ce n'est pas aussi simple qu'un discours de Mélenchon», *Le Monde*, 9.4.2012.
 - 9 Σύμφωνα με την έρευνα του ινστιτούτου CEVIPOF «Presidoscopie 2012», http://www.lemonde.fr/idees/article/2012/04/16/un-electeur-sur-deux-a-change-d-intention-de-vote-depuis-six-mois_1686165_3232.html.
 - 10 Εδώ, χρησιμοποιούμε σχετικές έρευνες των εταιρειών Ipsos, <http://www.ipsos.fr/ipsos-public-affairs/actualites/2012-04-22-comprendre-le-vote-des-francais> και Ifop, <http://www.europel.fr/Politique/Presidentielle-qui-a-vote-pour-qui-1049305/>.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΕΣΣΟΠΟΥΛΟΣ

Η οξύτητα της ελληνικής δημοσιονομικής κρίσης και η λήψη επαχθών έκτακτων μέτρων για την αντιμετώπισή της δεν ήταν δυνατό να μην επιδράσουν στο πολιτικό-ιδεολογικό επίπεδο, από τη στιγμή που η δραματική μείωση του επιπέδου διαβίωσης της πλειονότητας των πολιτών συνετέλεσε καθοριστικά στη σταδιακή διάρρηξη της σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ των παραδοσιακών κομμάτων εξουσίας και μιας μεγάλης μερίδας της κοινωνίας. Απέναντι σε αυτήν την προϊούσα απονομιμοποίηση του μεταπολιτευτικού κραταιού δικομματισμού, καταγράφεται ως αντίδραση των αρχουσών κοινωνικών τάξεων και των πολιτικών εκπροσώπων τους μια ουσιαστική μεταβολή στο περιεχόμενο του δημόσιου λόγου τους, ο οποίος, προκειμένου να αποσπάσει την κοινωνική συναίνεση για το σκληρό πρόγραμμα ανόρθωσης της ελληνικής οικονομίας, επιστρατεύει δύο μεθόδους: αφενός την τάση απολυτοποίησης και, συνεπώς, μονοπώλησης της έννοιας της αλήθειας και αφετέρου την ηθικοποίηση της πολιτικής αντιπαράθεσης. Μια τέτοια

αφήγηση, η οποία από τη μία πλευρά μετατρέπεται το νεοφιλελεύθερο πολιτικοοικονομικό μοντέλο σε δόγμα και από την άλλη υποτιμά και απαξιώνει τους αντιπάλους του, δεν αποτελεί φυσικά επινόηση εγχώριων πολιτικών και οικονομικών παραγόντων, αλλά συνιστά επί της ουσίας αναπαραγωγή του επιχειρήματος περί μονόδρομου, που πρωτογενώς διατυπώνεται τόσο από τη συντηρητική πολιτική ηγεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και από τους εκπροσώπους του διεθνοποιημένου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Αυτού του είδους ο κυρίαρχος λόγος, ο οποίος εκφέρεται ιστορικά σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και χαρακτηρίζεται από μια θεολογική πρόσληψη του πολιτικού, παρουσιάζει ενδιαφέρον όχι μόνο στο επίπεδο της δημοκρατικής θεωρίας, αλλά και στο δικαιο-πολιτικό πεδίο, καθώς οι αντανakλάσεις του συνδέονται τόσο με την ερμηνεία του Συντάγματος όσο και με την ενίσχυση της πολιτικής επιρροής αντικοινοβουλευτικών δυνάμεων.

Η έντονη ηθική διάσταση που έχει προσλάβει στη συγκυρία της κρίσης ο πολιτικός αγώνας αναδεικνύεται καταρχήν μέσα από τα διλήμματα μεταπολιτικού χαρακτήρα που δεσπόζουν στον δη-

μόσιο διάλογο, όπως «ειλικρίνεια ή υποκρισία», «ενιαίο εθνικό συμφέρον ή ταπεινά μικροκομματικά συμφέροντα», «υπευθυνότητα ή ανευθυνότητα», «ρεαλισμός ή δημαγωγία». Τα προγράμματα και οι θέσεις των κομμάτων δεν τοποθετούνται, συνεπώς, στον άξονα αριστερά/δεξιά, προκειμένου να κριθούν με ιδεολογικά κριτήρια από τους πολίτες ως εναλλακτικές προτάσεις για την υπέρβαση του αδιεξόδου, αλλά αξιολογούνται, κυρίως από τα κόμματα εξουσίας, με τρόπο που παραπέμπει ευθέως στη διάκριση καλού/κακού. Με άλλα λόγια, η υποκατάσταση της πολιτικής αξιολόγησης των προγραμμάτων από την ηθική αξιολόγηση των προσώπων δημιουργεί τους όρους για μια θεολογικού χαρακτήρα αντιπαράθεση, εφόσον ταυτίζει τον κυρίαρχο λόγο με την έννοια της αρετής και τον αντίπαλο με αυτήν της αμαρτίας.¹

Το φιλοσοφικό θεμέλιο της δημοκρατίας, η σχετικότητα της αλήθειας,² υπαγορεύει τον τρόπο λήψης των πολιτικών αποφάσεων βάσει ενός ποσοτικού κριτηρίου, την αρχή της πλειοψηφίας, από τη στιγμή που δεν αναγνωρίζεται σε κανένα πρόσωπο ή ομάδα προσώπων το προνόμιο της αυθεντικής έκφρασης του

Ο Αλέξανδρος Κεσσόπουλος είναι δικηγόρος.